hvert diagnosen kverulantparanoia og startet en kamp for å bli kvitt diagnosestempelet. Han okkuperte i flere tiår sykehuset og ble Norges første psykiatrikritiske mediekjendis. Juklerød-saken fikk mye pressedekning og ble en symbolsak for antipsykiatribevegelsen i Norge.

Juklerød-saken er delt i 18 kapitler som delvis følger Juklerøds liv kronologisk, men den inneholder også en rekke faglige refleksjoner rundt bruk av begreper og etikk i moderne psykiatri. Språket er lett leselig, og vanskelige begreper blir forklart på en forståelig måte. Forfatteren gir en god innføring i de faktiske forholdene rundt Juklerød-saken. Torbjørn Vatnaland, som er pensjonert psykiater, har forsøkt å fri seg fra sine bånd med kolleger i psykiatrien og fra sin egen sympati for mannen Arnold Juklerød. Han lykkes ganske bra i dette.

Den største svakheten er at definisjoner av begreper og diagnoser ikke er samlet i egne kapitler, f.eks. diskuteres begrepet *paranoia querulans* i kapitlet Bakgrunn og oppvekst og *vrangforestillinger* under overskriften Skolesaken. En strengere redaksjonell redigering hadde vært på sin plass.

Forfatteren formulerer også en del hypoteser om etiologiske aspekter ved ulike psykiske lidelser som er svakt faglig begrunnet; på side 228 lanserer han en teori om at Juklerøds religiøse paranoia i 1947 skulle skyldes en nærmest konkret mental «overoppheting». Han foreslår at summen av «frihetsfølelsen etter krigen», sommervarmen og «heten fra Dagmar» (hans kone) fikk ham til å koke over. Redaktøren burde ha luket bort slike usaklige spekulasjoner.

Forfatteren har en klar intensjon om å belyse alle forhold ved saken, også de som pressen og antipsykiaterne fortiet. Bakgrunnen for den første tvangsinnleggelsen i 1971 blir beskrevet svært grundig. Det kommer frem at Juklerød mishandlet sin kone fysisk og psykisk, og det virker rimelig at tvangsinnleggelsen var eneste løsning i en fastlåst situasjon. Alternativet ville ha vært fengsel, men Juklerød beskrives som klart deprimert og utslitt. Vatnaland får tydelig frem at Juklerøds mange støttespillere i sin antipsykiatriske iver systematisk har benektet dette faktum. To uker etter Juklerøds død skrev Niels Chr. Geelmuyden en kronikk der han totalt overså det faktum at Juklerøds kone i lengre perioder følte seg truet på livet av Arnold.

Alt i alt er boken en god oppsummering av saken. Forfatteren går nøytralt gjennom saksforholdene, og den bør leses av alle som er interessert i saken. Den noe dårlige redigeringen oppveies av innholdet. Jeg savner en diskusjon om problemene ved det å falsifisere en diagnose som kverulantparanoia. Hvordan kan man motbevise at man ikke er en sykelig kverulant? De fleste ville vel argumentere mot diagnosen, men det vil jo bare bekrefte den. Holder man kjeft, aksepterer man den. Kanskje er det en diskusjon som kan fortsette i de tusen hjem?

Tor K. Larsen
Psykiatrisk divisjon
Stavanger universitetssjukehus

Helserett for dei særleg interesserte

Madsen HB.
Privatisering og patientrettigheder
497 s. København: DJØF Forlag, 2010.
Pris DKK 650
ISBN 978-87-574-2147-7

Dette er rett og slett ei dansk, juridisk doktorgradsavhandling utgjeven uendra i vanleg bokform. Det er difor liten grunn til å tru at lesarkrinsen blir særleg stor, korkje i Danmark eller i Noreg. Men den danske teksten er godt skriven og innhaldet godt strukturert. Om det skulle vere nokon som har lyst til å setje seg grundigare inn i kor helseretten i nabolandet står for tida, er såleis dette ei aktuell bok.

Forfattaren støttar seg i det vesentlege til danske rettskjelder når ho gjennom ei rettsdogmatisk, ganske tradisjonell juridisk fortolkande tilnærming prøver å finne svar på spørsmåla sine. Undringane hennar krinsar om kor mykje av forvaltningsretten som følgjer med når den offentlege helsetenesta set bort gjennomføring av oppgåver til private tenesteytarar. Den danske helsepolitikken har mykje til felles med den norske. Det danske rettssystemet er heller ikkje ulikt vårt. Drøftingane er såleis relevante for norske forhold. Dette blir også understreka ved at forfattaren gong på gong viser til synspunkt og drøftingar gitt av norske rettsvitskapsfolk.

Ein gjennomgåande, ikkje uventa, grunntone er at ein kan setje bort oppgåver, men ikkje ansvar. Likevel er det interessant å sjå at fleire av dei juridiske omvegane som forfattaren må ta for å kome til målet, unngår vi her til lands ved at vi har reglar i pasientrettslova som gjeld direkte overfor private så vel som offentlege tenesteytarar.

Ein interessant diskusjon følgjer forfattaren diverre ikkje særleg langt. Ho problematiserer den normative sikringa av pasienten gjennom legeetikken. Eit sentralt argument for henne er at legeetikken ikkje blir kontrollert av eit eksternt prøvingsorgan med særleg legitimitet. For den offentlege helsetenesta gjeld kravet om god forvaltningsskikk. Det kan overprøvast både av domstolane og ombodsmannen. Eit tilsvarande krav bør lovfestast også for private utøvarar, skriv ho. Her skulle eg gjerne sett at ho hadde kome med ei vurdering av kravet om forsvarleg verksemd i den norske helseretten.

Dersom dette hadde vore noko anna enn ei doktorgradsavhandling med ein svært så målretta tematikk, ville eg ha venta meg meir samanlikningar mellom korleis ein har ordna seg i Danmark i forhold til nabolanda i Norden og Europa.

Eg ville truleg ikkje ha kjøpt boka om eg hadde snubla over henne i ein dansk bokhandel. Men når eg no blei påført lesinga under ei kjensle av mild tvang så må eg faktisk seie at tidsbruken har vore rekningssvarande.

Geir Sverre Braut
Statens helsetilsyn

Helsevesenet som slagmark

Vallgårda S, Krasnik A, red.
Sundhedsvæsen og sundhedspolitik
2. utg. 215 s, tab, ill. København: Munksgaard Danmark, 2010. Pris DKK 218
ISBN 978-87-628-0928-4

Dette er en lærebok hvor man hovedsakelig henvender seg til studenter i medisin og andre helsefag, men også til praktiserende helsepersonell og til administratorer og politikere.

Boken består vesentlig av tekst, supplert med noen enkle tabeller og figurer, ingen av dem i farger. Den er velskrevet og ganske lettlest. Mye av stoffet vil være velkjent for praktiserende helsepersonell og for dem som har fulgt den offentlige debatten om helsevesenet de siste par tiårene. Imidlertid er det også for disse mange nyttige opplysninger og henvisninger, f.eks. til forhold i andre land og til internasjonale trender.

Det er seks kapitler. I det første redegjør man for hva helsevesenet omfatter, finansieringsformer og hvordan tilbudet på helsetjenester påvirker etterspørselen. I kapittel to greier man ut om politiske ideologier og deres forhold til helsepolitikken, og dessuten om hvordan helsepolitikken påvirkes av innspill og ideer fra næringslivet og forskningen. I kapittel tre forklarer man hvordan helsevesenets organisasjoner påvirkes og styres av interne og eksterne